

Občané o americké radarové základně v ČR

Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost 2008, v08-01 + v08-02</i>
Realizátor:	<i>CVVM, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>14. – 21. 1. 2008; 4. – 11. 2. 2008</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1046 (leden); 1062 (únor)</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>PM.104a, PM.108a, PM.117, PM.118, PM.119</i>
Zveřejněno dne:	<i>6. března 2008</i>
Zpracoval:	<i>Jan Červenka</i>

V lednovém i únorovém šetření CVVM respondentům pokládalo několik otázek souvisejících se záměrem umístit na českém území radarovou stanici, která by byla součástí systému antibalistické obrany USA. Podobně, jako tomu bylo již v několika předchozích šetřeních, výzkum zjišťoval aktuální postoje české veřejnosti k tomuto plánu a rovněž to, zda podle mínění občanů by se o americké radarové základně na českém území mělo či nemělo rozhodovat v referendu. Lednové šetření se vedle toho věnovalo i otázce, jak dostatečně a objektivně o radaru informují vláda a různé instituce či skupiny zapojené do rozhodování nebo do probíhajících debat.

Tabulka 1: Souhlas/nesouhlas s vybudováním radarové základny v ČR¹

	IX/06 ²	II/07	IV/07	V/07	VI/07	XI/07	XII/07	I/08	II/08
rozhodně souhlasí	5	6	6	7	6	5	7	6	7
spíše souhlasí	19	19	20	23	22	20	16	19	20
spíše nesouhlasí	26	23	25	25	25	25	26	25	25
rozhodně nesouhlasí	36	38	43	36	40	43	44	41	42
neví	14	14	6	9	7	7	7	9	6
souhlas/nesouhlas	24/62	25/61	26/68	30/61	28/65	25/68	23/70	25/66	27/67

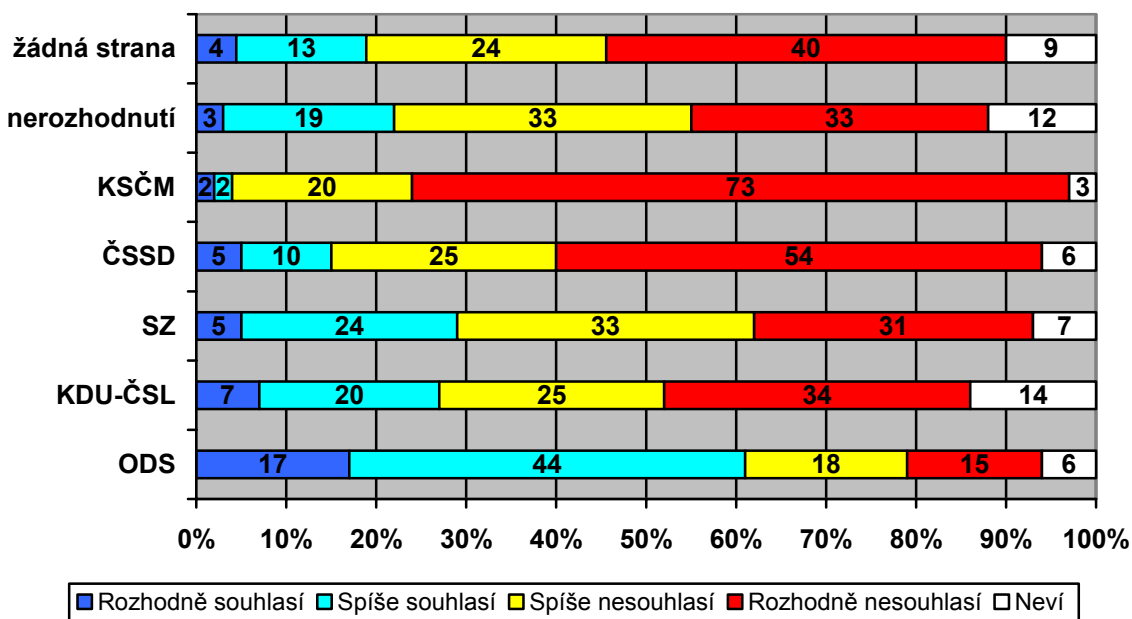
Pozn.: Procenta ve sloupci.

¹ Otázka: „Spojené státy americké oficiálně požádaly vládu ČR o možnost postavit na území ČR radarovou stanici, která by byla součástí systému americké protiraketové obrany. Souhlasíte nebo nesouhlasíte s tím, aby v ČR byla umístěna tato radarová stanice? Rozhodně souhlasíte, spíše souhlasíte, spíše nesouhlasíte, rozhodně nesouhlasíte?“

² V září 2006, kdy ještě nebylo známo, jaká součást amerického antibalistického systému by měla být umístěna právě v České republice, se položená otázka týkala obecně umístění „základny americké protiraketové obrany“.

Jak ukazuje tabulka 1, v lednu i v únoru tohoto roku přibližně dvě třetiny (66 % a 67 %) občanů s umístěním americké radarové základny protiraketové obrany u nás nesouhlasily, zatímco pro vybudování základny se vyslovovala přibližně čtvrtina dotázaných (25 % a 27 %). Výsledky zaznamenané od poloviny minulého roku ukazují na velmi stabilní, názorově vykrytalizované mínění veřejnosti, ve kterém v podstatě nedochází k žádným viditelným změnám bez ohledu na postup probíhajících jednání i „vysvětlovací kampaň“ vlády.

Graf 1: Souhlas/nesouhlas s radarem podle stranických preferencí (%)

Pozn.: Graf prezentuje výsledky sloučených výzkumů z ledna a února 2008.

Podle stranických preferencí (viz graf 1) má případné umístění radaru v ČR většinovou podporu mezi příznivci ODS. Voliči ostatních stran myšlenku americké radarové základny v ČR většinou odmítají, přičemž u opoziční ČSSD a zejména KSČM je nesouhlas relativně četnější a vyhraněnější než u obou menších stran vládní koalice. Odmítavý postoj jednoznačně převažuje i mezi nerozhodnutými a těmi, kdo nepreferují žádnou stranu. Obecně platí, že na pravolevé škále podpora zbudování radarové základny v ČR klesá a odpor sílí zprava doleva.

Z hlediska ostatních sociodemografických znaků šetření zaznamenalo pokles podpory a sílící nesouhlas v závislosti na zvyšujícím se věku respondentů a klesající životní úrovni jejich domácností. Vyšší podíly souhlasu se dále objevily mezi muži, absolventy vysokých škol nebo středních škol s maturitou, studenty, podnikateli a vedoucími či vysoce kvalifikovanými odbornými pracovníky. Naopak rezolutněji proti základně se vyslovovali důchodci a lidé se středním vzděláním bez maturity nebo vyučení a se základním vzděláním bez studentů. Mezi studenty, respektive nejmladšími respondenty a rovněž mezi ženami byl také poněkud vyšší podíl nerozhodnutých.

Druhá otázka výzkumu se týkala případného referenda o umístění americké radarové základny protiraketové obrany u nás.³

³ Otázka: „Domníváte se, že by o případném umístění americké radarové stanice u nás měli rozhodovat občané v referendu? Rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne?“

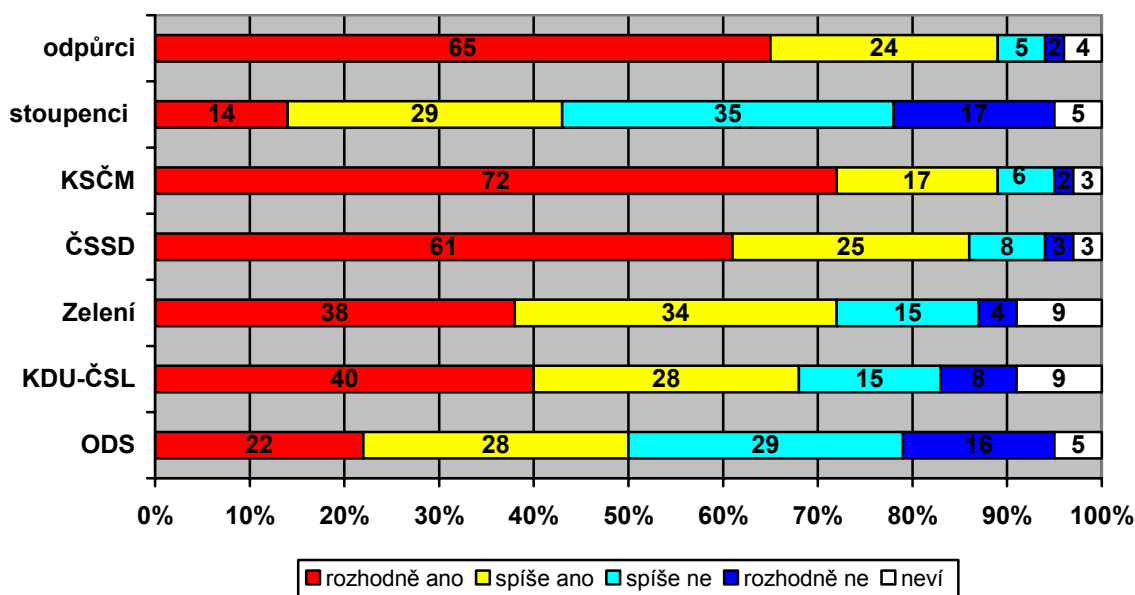
Tabulka 2: Měli by o radarové základně rozhodovat občané v referendu?

	IX/06 ⁴	II/07	IV/07	V/07	VI/07	XI/07	XII/07	I/08	II/08
Rozhodně ano	49	46	46	43	45	47	45	47	49
Spíše ano	29	27	31	28	29	26	28	26	27
Spíše ne	10	13	12	16	14	13	11	14	14
Rozhodně ne	4	6	6	6	6	7	8	6	5
Neví	8	8	5	7	6	7	8	7	5
ano/ne	78/14	73/19	77/18	71/22	74/20	73/20	73/19	73/20	76/19

Pozn.: Procenta ve sloupci.

Z výsledků zachycených v tabulce 2 plyne, že případné referendum v této otázce má podporu okolo tří čtvrtin občanů. V posledním, tedy únorovém výzkumu se pro konání referenda o radaru vyjádřilo 76 % respondentů, z toho 49 % bylo rozhodně pro referendum. Opačný názor, že o základně by neměli rozhodovat lidé v referendu, dlouhodobě vyjadřuje asi pětina občanů, což poslední dva výzkumy pouze potvrdily.

Graf 2: Postoj k referendu o radaru podle postojů k jeho vybudování v ČR a podle stranických preferencí (%)

Pozn.: Graf prezentuje výsledky sloučených výzkumů z ledna a února 2008.

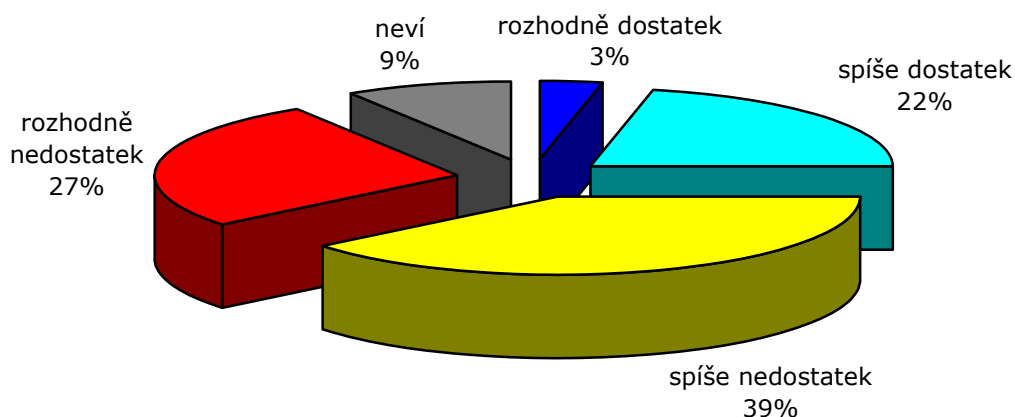
Podrobnější analýza přitom ukázala (viz graf 2), že proti referendu v této otázce se vyjadřují hlavně stoupenci vybudování radarové základny v ČR, z nichž mírná nadpoloviční většina (52 %) referendum v šetřeních z ledna a února tohoto roku odmítla, zatímco pro referendum se v rámci téže skupiny vyjádřily o málo více než dvě pětiny lidí (43 %). Naopak mezi nesouhlasícími s umístěním radaru na českém území se vyjádření proti referendu objevovala pouze sporadicky (7 %), zatímco podpora referenda zde dosahovala úrovně 89 %. Těto skutečnosti pak odpovídají i další zjištěné sociodemografické diference, které víceméně kopírují diference zaznamenané v souvislosti s postoji ke zřízení americké radarové základny u nás. Stoupenci referenda však přitom větší či

⁴ Otázka pokládaná v září 2006 se týkala referenda k nespécifikované základně americké protiraketové obrany.

menší měrou převažují ve všech významných skupinách, což platí i o voličích jednotlivých stran včetně ODS, byť mezi nimi je rozdíl mezi podílem stoupců a odpůrců referenda jen nevelký (50 % : 45 %).

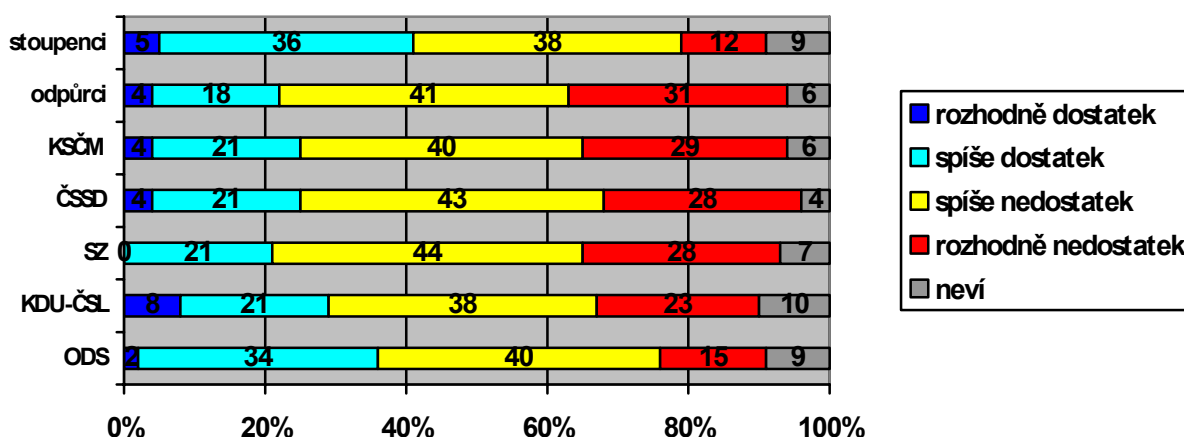
Součástí lednového šetření byly i otázky zaměřené na to, do jaké míry se občané cítí být informovaní o problematice umístění radaru v České republice a jak v tomto ohledu působí někteří aktéři zapojení do samotného rozhodování nebo do souvisejících diskusí.

Graf 3: Dostatek/nedostatek informací o radaru⁵

Výsledky šetření ukázaly, že výrazná většina veřejnosti má pocit, že není o problematice umístění radaru v České republice dostatečně informována. To, že má nedostatek informací, uvedly dvě třetiny dotázaných (66 %), z toho 27 % si myslí, že má „rozhodně nedostatek“ informací, a 39 % „spíše nedostatek“. Opačný pocit vyjádřila čtvrtina (25 %) oslovených, když „rozhodně dostatek“ informací mají podle svého vyjádření 3 % a 22 % pociťuje „spíše dostatek“. 9 % respondentů míru své informovanosti nedokázalo ohodnotit.

Graf 4: Informovanost podle postoje k radaru a stranických preferencí

⁵ Otázka: „Myslíte si, že máte o problematice případného umístění radarové stanice dostatek nebo nedostatek informací? Rozhodně dostatek, spíše dostatek, spíše nedostatek, rozhodně nedostatek.“

Jak je patrné z grafu 4, stoupenoci umístění radaru v České republice se považují častěji za dostatečně informované než odpůrci, ale v obou skupinách celkem zřetelně převažuje mínění o nedostatečné informovanosti o této problematice. Mezi jednotlivými stranami, pokud jde o jejich voliče, nejsou v tomto ohledu rozdíly zvláště výrazné, když v podstatě jedinou statisticky významnější diferencí byl vyšší podíl „dostatečně informovaných“ mezi stoupenoci ODS, přičemž však ani zde tento nepřevažoval nad podílem těch, kdo informace, jež mají k dispozici, pokládají za nedostatečné.

Analýza dále ukázala, že dostatek informací pociťují trochu častěji muži (28 %) než ženy (22 %) a pak absolventi vysokých škol (34 %). Celkové sociodemografické rozdíly u této otázky však byly poměrně nevýrazné, přičemž mínění, že mají vesměs nedostatek informací, zřetelně převažoval ve všech skupinách významně zastoupených v souboru.

Následující otázky výzkumu se pak podrobně týkaly toho, jak z hlediska dostatečnosti⁶ a objektivity⁷ při poskytování informací k problematice umístění radaru v ČR různí aktéři přímo či nepřímo zapojení do této záležitosti.

Tabulka 3: Poskytují dostatek/nedostatek informací o umístění radaru... (%)

	rozhodně dostatek	spíše dostatek	spíše nedostatek	rozhodně nedostatek
vláda ČR	2	16	44	28
poziční politické strany	3	24	41	17
média	6	35	40	11
vědci, odborníci	4	24	36	20
armáda	2	9	35	34
představitelé měst a obcí	7	27	29	12
iniciativy proti radaru	8	31	28	11
iniciativy pro radar	4	17	38	16

Pozn.: Procenta v řádku, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Tabulka 4: Informují objektivně/neobjektivně o umístění radaru... (%)

	zcela objektivně	spíše objektivně	spíše neobjektivně	zcela neobjektivně
vláda ČR	3	17	43	20
poziční politické strany	4	27	37	8
média	3	43	30	6
vědci, odborníci	9	42	15	4
armáda	2	15	29	17
představitelé měst a obcí	8	33	22	7
iniciativy proti radaru	7	32	23	8
iniciativy pro radar	2	17	34	13

Pozn.: Procenta v řádku, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Jak ukazují výsledky v tabulkách 3 a 4, veřejnost kriticky hodnotí zejména informační působení institucí a skupin podporujících umístění radaru v ČR. Podíl

⁶ Otázka: „Pokuste se zhodnotit, zda následující instituce poskytují o problematice radarové stanice dostatek nebo nedostatek informací: a) Vláda ČR, b) opoziční politické strany (ČSSD, KSČM), c) média, d) vědci, odborníci, e) armáda, f) představitelé měst a obcí v regionu, kde by měla být radarová stanice umístěna, g) občanské iniciativy vystupující proti umístění radarové stanice, h) občanské iniciativy vystupující pro umístění radarové stanice.“

⁷ Otázka: „Nakolik podle Vás tyto instituce o problematice radarové stanice informují objektivně nebo neobjektivně: a) Vláda ČR, b) opoziční politické strany (ČSSD, KSČM), c) média, d) vědci, odborníci, e) armáda, f) představitelé měst a obcí v regionu, kde by měla být radarová stanice umístěna, g) občanské iniciativy vystupující proti umístění radarové stanice, h) občanské iniciativy vystupující pro umístění radarové stanice.“

respondentů hodnotících jimi poskytované informace příznivým způsobem, tedy jako dostatečné a objektivní, se pohyboval na nebo i výrazně pod úrovní jedné pětiny. Nejmenší podíl hodnocení poskytovaných informací jako dostatečných i objektivních se objevil v případě armády, ovšem u vlády byl zase vyšší podíl explicitně kritického hodnocení, a to zejména pokud jde o objektivitu poskytovaných informací. Podobně jako vláda a armáda, byť s o poznání nižším podílem explicitně kritického hodnocení a vyšším podílem nerozhodných odpovědí na svou adresu, skončily občanské iniciativy podporující umístění radaru v ČR.

Převážně kriticky, i když v porovnání s předchozími aktéry lépe, veřejnost hodnotí i informační působení opozičních politických stran, v jejichž případě o málo více než čtvrtina (27 %) dotázaných uvedla, že poskytují „dostatek“ informací, a necelá třetina (31 %) soudí, že informují objektivně. Ještě lépe pak skončili představitelé měst a obcí regionu patřící vesměs k aktivním odpůrcům umístění radaru a občanské iniciativy zaměřené proti umístění radaru. V jejich případě bylo hodnocení z hlediska dostatečnosti informací téměř či zcela vyrovnané, pokud jde o poměr mezi oběma hodnoceními, a z hlediska objektivity v obou případech převažovalo hodnocení, že informují objektivně.

Média a vědce představující „neutrální“ či alespoň nikoli jednoznačně na tu či onu stranu přikloněné, vnitřně názorově různorodé skupiny lidí hodnotili v převážné míře jako nedostatečně informující (ve větší míře to platí pro vědce a odborníky), zatímco z hlediska objektivity celkem zřetelně a v případě vědců a odborníků docela výrazně převažuje příznivé hodnocení.

Podrobnější analýza ukázala, že hodnocení informačního působení jednotlivých aktérů je velmi silně ovlivněno samotným postojem dotázaných k radaru. Při posuzování kvantity byly rozdíly menší a v některých případech (opoziční strany a představitelé měst a obcí v regionu) se neobjevily. Pokud jde o objektivitu, stoupenci radaru výrazně příznivěji hodnotili vládu, armádu, iniciativy podporující radar, ale i média a vědce či odborníky, zatímco odpůrci radaru jako objektivní ve zvýšené míře reflektovali opoziční strany, představitele měst a obcí v regionu a občanské iniciativy zaměřené proti umístění radaru v ČR.